

З урахуванням перерахованих ознак визначити поняття «сторона» можна таким чином: «Сторона – це суб'єкти кримінально-процесуальних правовідносин, об'єднані єдиною метою, інтересом, функцією і ставленням до результату судочинства у кримінальній справі».

Література:

1. Макарова З. В. *Участь адвоката-защитника на передньому слідстві*. – К., 2010. – 376 с.
2. *Кримінально-процесуальний Кодекс України – К – Видавничий дім «Скіф», 2012*
3. Резник Г, Славин М. *Конституционное право на защиту*, – М., 2011, – 356 с.
4. Мірошниченко Є. О. *Проблеми кримінального права і судочинства / Серія «Наукові праці»*. – Х.: Сілічева С. О., 2012. – 148 с.
5. Каткова Т. В., Каткова А. Г. *Закінчення досудового слідства та складання обвинувального висновку у кримінальній справі: Навч. посібн.* – Х.: Рубікон, 2011. – 500 с.
6. Кореневский Ю. В., Падва Г. П. *Участие защитника в доказывании по новому уголовно-процессуальному законодательству: Практ. пособие*. – М.: Юристъ, 2011. – 300 с.
7. Корчева Т. В. *Проблеми діяльності захисника в досудовому провадженні та в суді першої інстанції: Дис.канд. юрид. наук*. – Х., 2010. – 408 с.
8. *Юридична енциклопедія : В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемиченко (голова редкол.) та ін.* – К.: „Укр. енцикл.” – 2010. – 362 с.
9. Т.Г. Бородин. *Сторона защиты и ее функция в судебных стадиях судебного судопроизводства : Монография*. М.: Российская академия правосудия, 2010 – 203 с
10. Мочком Я. В. *Зміст та об'єктивні форми злочинної дії // Право України*. – 2011 – 150с.

А.В. Красовська
риватний нотаріус

ЮРИСДИКЦІЯ СПОРІВ ПРО ПРИПИНЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ПОЗОВАМИ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

У статті аналізуються особливості юрисдикції суду в адміністративних справах про припинення юридичної особи; порядок та умови звернення до суду суб'єктів владних повноважень.

Ключові слова: юридична особа, адміністративний позов, адміністративний процес, право на позов.

В статье анализируются особенности юрисдикции суда по административным делам о прекращении юридического лица, порядок и условия обращения в суд субъектов властных полномочий.

Ключевые слова: юридическое лицо, административный иск, административный процесс, право на иск.

The article analyzes regulations of current legislation which control preparatory introduction in administrative cases by the actions of bodies of state tax service on termination of a juridical person.

Key words: juridical person, administrative action, administrative process, right tp action.

Вступ. В адміністративних судах розглядається чимало справ за позовами суб'єктів владних повноважень про припинення юридичних осіб. Проте, визначення суду, до юрисдикції якого належить питання про примусове припинення юридичної особи, на практиці не є однозначним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремих проблем припинення юридичних осіб торкалися українські вчені у галузі корпоративного права І.В. Спасибо-Фатеєва, О.Р. Кібенко, О.М. Вінник, О.М. Зубатенко, В.М. Кравчук. Водночас, питання, що стосуються процесуальних особливостей розгляду таких справ не досліджувалися. Мета цієї статті – дослідити особливості юрисдикції спорів про припинення юридичних осіб за позовами суб'єктів владних повноважень.

Виклад основного матеріалу. Насамперед, слід відзначити, що закон не містить спеціальної норми з цього приводу, тому слід користуватися загальними правилами, визначеними у ст. 15 ЦПК України [1], ст. 12 ГПК України [2], ст. 17 КАС України [3], з яких випливає, що залежно від складу сторін, виду юридичної особи, підстав звернення до суду та предмету позову справа про примусове припинення юридичної особи може бути цивільною, господарською або адміністративною і, відповідно, розглядатися адміністративними,

господарськими і загальними судами. В межах цього дослідження важливо з'ясувати, які саме справи належать до юрисдикції адміністративних судів.

Відповідно до ст. 17 КАС України спір підвідомчий адміністративному суду, якщо позивачем у справі про припинення юридичної особи є суб'єкт владних повноважень, який звернувся до суду у випадках, передбачених законом.

Суб'єкт владних повноважень може бути позивачем у справі лише у випадках, прямо передбачених Конституцією чи законом України. З цього випливає, що звернення до суду є способом реалізації компетенції такого суб'єкта, а тому повинно відбуватися в межах, у спосіб та в порядку, передбаченому законом. Суб'єкт владних повноважень звертається до суду не за захистом своїх порушених прав чи інтересів, а тому, що законом передбачений такий спосіб здійснення повноважень. Завдання адміністративного судочинства у цих справах досягається шляхом превентивного контролю суду за правомірністю рішень чи дій суб'єкта владних повноважень, які потенційно можуть призвести до порушення прав приватних осіб. Для обґрунтування права на звернення до адміністративного суду суб'єкт владних повноважень зобов'язаний послатися на спеціальне положення відповідного закону, яке уповноважує його звертатися до суду з позовом [4].

Проаналізувавши вітчизняне законодавство, вдалося виявити наступне коло суб'єктів владних повноважень, які можуть звертатися до суду з позовом про примусове припинення юридичних осіб:

1) Органи державної податкової служби мають право звертатися до суду щодо припинення юридичної особи та припинення підприємницької діяльності фізичною особою – підприємцем та/або про визнання недійсними установчих (засновницьких) документів суб'єктів господарювання (п. 20.1.12 Податкового кодексу України [5]). Окрім того, органи державної податкової служби в установленому законом порядку мають право звертатися до суду про винесення судового рішення щодо:

- припинення юридичних осіб або підприємницької діяльності фізичних осіб – підприємців;
- відміни державної реєстрації припинення юридичних осіб або підприємницької діяльності фізичних осіб – підприємців;
- скасування державної реєстрації змін до установчих документів (п. 67.2 Податкового кодексу України).

Зазначені норми ПК України не передбачають, з яких саме підстав податкові органи можуть звертатися до суду з такими позовами. Звернення суб'єкта владних повноважень до адміністративного суду є формою здійснення його повноважень та повинно бути пов'язано із його завданнями та функціями, які визначені законом.

Єдиного підходу до позовів органів ДПС Вищий адміністративний суд України не виробив. У справі № К-36990/10 ВАС України відзначив, що органи державної податкової служби вправі звертатися з вимогою про припинення суб'єктів господарювання лише в разі, якщо підставою позову є неподання таким суб'єктом протягом року до органів державної податкової служби податкових декларацій, документів фінансової звітності згідно з законодавством [6].

Беручи до уваги функції органів ДПС, вважаємо, що вони можуть звертатися до суду з позовами про припинення юридичної особи лише у випадках:

- провадження нею діяльності, що суперечить установчим документам, або такої, що заборонена законом;
- неподання протягом року органам державної податкової служби податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до закону;
- наявність в Єдиному державному реєстрі запису про відсутність юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням.

Зазначені порушення безпосередньо впливають на виконання суб'єктом підприємницької діяльності податкових обов'язків, а контроль за їх належним виконанням є функцією органів ДПС. Щодо такої підстави припинення юридичної особи за судовим рішенням, як визнання недійсним запису про проведення державної реєстрації через порушення закону, допущені при створенні юридичної особи, які не можна усунути, то така підстава передбачена також п. 2 ч. 1 ст. 110 ЦК України [7]. У ч. 2 ст. 110 ЦК України зазначено, що вимога про ліквідацію юридичної особи на цих підставах може бути пред'явлена до суду органом, що здійснює державну реєстрацію, учасником юридичної особи, а щодо акціонерних товариств – також Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Отже, законом визначено хто саме може бути позивачем у таких справах і органи ДПС до них не належать.

У разі невідповідності мінімального розміру статутного фонду юридичної особи вимогам закону правовий статус юридичної особи, як платника податків, не змінюється, тому, на нашу думку, органи ДПС не мають право звертатися з позовами про припинення юридичної особи з цієї підстави;

2) Державний реєстратор може звертатися до суду з позовом про ліквідацію юридичної особи з підстав, зазначених у п. 2 ч. 1 ст. 110 ЦК України.

Водночас, повноваження державного реєстратора, які визначені спеціальним законодавством [8], не передбачають права на звернення до суду з таким позовом. Передбачено лише, що державний реєстратор звертається до суду із заявою про зміну мети установи у встановленому законом порядку. Ця неузгодженість на практиці призводить до того, що державні реєстратори не звертають до суду з позовами про припинення юридичних осіб;

3) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку – з позовом про ліквідацію акціонерного товариства з підстав, зазначених у п. 2 ч. 1 ст. 110 ЦК України, а також у разі вчинення товариством дій, що порушують процедуру створення акціонерного товариства, встановлену Законом України «Про акціонерні товариства» (п. 5 ст. 9 Закону України «Про акціонерні товариства» [9]). Окрім того, НКЦПФР може порушувати в суді питання про ліквідацію корпоративного інвестиційного фонду та саморегульвних організацій [10];

4) Міністерство юстиції України та його органи – з поданням про заборону в судовому порядку у випадку порушення вимог щодо створення і діяльності політичних партій, встановлених Конституцією України, цим та іншими законами України (ст. 21 Закону України "Про політичні партії в Україні" [11]).

Обласні та районні управління Міністерства юстиції можуть звернутися до суду з поданням про примусовий розпуск (ліквідацію) об'єднання громадян (Ст. 31, 32 Закону України "Про об'єднання громадян" [12]);

5) Генеральний прокурор України та прокурори – з поданням про заборону в судовому порядку у випадку порушення вимог щодо створення і діяльності політичних партій, встановлених Конституцією України, цим та іншими законами України [11, ст. 21];

Прокурор може звернутися до суду з поданням про примусовий розпуск (ліквідацію) об'єднання громадян [12, Ст. 32, 32]. В цих двох випадках прокурор звертається до суду в інтересах держави, не зазначаючи державного органу, який ці інтереси представляє, оскільки за законом представницьку функцію виконує сам прокурор, а отже він виступає позивачем.

6) Обласна, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, Уряд Республіки Крим, Державний комітет України у справах національностей та релігій, – з позовом про припинення релігійної організації (ст. 16 Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації".) [13]

З урахуванням положень ст. 14 Закону позивачем у справах цієї категорії може бути також прокурор. За змістом ст. 16 Закону прокурор звертається до суду від свого імені, а не в інтересах держави в особі відповідного органу.

7) Служба безпеки України, її органи і співробітники – у разі проведення заходів щодо боротьби з тероризмом і фінансуванням терористичної діяльності мають право подавати за матеріалами оперативно-розшукової діяльності до суду заяви про скасування реєстрації і припинення діяльності суб'єктів підприємництва (ст. 25 Закону України "Про Службу безпеки України" [14]). Слід звернути увагу, що законодавством не визначено підстав припинення юридичних осіб за позовами зазначених суб'єктів і Єдиному державному реєстрі судових рішень немає жодного судового рішення.

Інші суб'єкти владних повноважень не мають права на звернення до суду з позовом про припинення юридичної особи. На нашу думку, якщо їм стало відомо про обставини, що є підставами для такого позову, вони можуть звернутися з відповідним поданням до уповноваженого органу або прокурора. Так само можуть діяти і приватні особи, зацікавлені у застосуванні до юридичної особи-правопорушника публічно-правових санкцій.

Звернення до суду з позовом про припинення юридичних осіб суб'єктів владних повноважень, які не мають законних повноважень на подання такого позову, має наслідком відмову у відкритті провадження у справі, оскільки заяву не належить розглядати в порядку адміністративного судочинства (п. 1 ч. 1 ст. 109 КАС України) або закриття провадження з тих самих підстав (п. 1 ч. 1 ст. 157 КАС України). Справа за їх позовом не може бути розглянута також в порядку іншого судочинства. Фактично, законодавець обмежує право суб'єкта владних повноважень на подання такого позову.

Істотним для визначення юрисдикції є також правильне формулювання позовних вимог. На практиці суб'єкти владних повноважень звертаються до суду з різними позовними вимогами, зокрема про:

- визнання установчих документів недійсними;
- скасування (визнання недійсним) запису про державну реєстрацію;
- зобов'язання державного реєстратора внести запис до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців щодо припинення юридичної особи;
- ліквідацію юридичної особи;
- припинення юридичної особи.

Правові позиції судів щодо цих вимог є неоднозначними: в одних випадках вони вирішуються по суті, в інших – провадження закривається.

З урахуванням законодавства, яке діє станом на 01.09.2012р., суб'єкти владних повноважень мають право звертатися до суду з позовами про:

- припинення юридичної особи та припинення підприємницької діяльності фізичною особою – підприємцем (п. 20.1.12 Податкового кодексу України, ст. 55-1 ГК України);
- визнання недійсними установчих (засновницьких) документів суб'єктів господарювання (п. 20.1.12 Податкового кодексу України);
- про ліквідацію юридичної особи (ст. 110 ЦК України);
- про примусовий розпуск (ліквідацію) об'єднання громадян та політичних партій (Ст. 31, 32 Закону України "Про об'єднання громадян»).

Інші позовні вимоги не належать до юрисдикції адміністративних судів.

Висновок. Спори за позовами суб'єктів владних повноважень про припинення юридичних осіб належать до юрисдикції адміністративного суду, якщо такі позови подані у випадках та з вимогами, передбаченими законом, на виконання владних повноважень позивача.

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004р. // *Голос України*. – № 89 від 18.05.2004 р.
2. Господарський процесуальний кодекс України 06.11.1991р. // *ВВР України*. – 1992. – № 6. – Ст. 56
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. // *Урядовий кур'єр*. – № 153-154 від 17.08.2005 р.
4. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 11.08.2010р., справа № К-17526/10 // ЄДРСР № 10930774.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. // *Голос України*. – № 229-230 від 04.12.2010 р.
6. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 29.03.2012 року, справа № К-36990/10 // ЄДРСР № 24125350.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. // *Голос України*. – № 45 від 12.03.2003 р.
8. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15.05.2003р. // *Голос України*. – № 115 від 24.06.2003 р.
9. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.08.2008р. // *Урядовий кур'єр*. – № 202 від 29.10.2008 р.
10. Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996р. // *Голос України* від 26.11.1996 р.
11. Закон України "Про політичні партії в Україні" від 05.04.2001р. // *Урядовий кур'єр*. – № 77 від 28.04.2001 р.
12. Закон України "Про об'єднання громадян" від 16.06.1993р. // *Голос України* від 18.07.1992 р.
13. Закону України від 23.04.1991 р. "Про свободу совісті та релігійні організації". // *Голос України* від 06.06.1991 р.
14. Закону України "Про Службу безпеки України" від 25.03.1992 р. // *Голос України* від 13.05.1992 р.

УДК 331.108(477)

С.В. Леонова

Національний університет "Львівська політехніка"

Л.Ю. Шевців

Львівська державна фінансова академія

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ "РОЗУМНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ" НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Розглядаються основні питання впровадження концепції "розумної організації" на вітчизняному промисловому підприємстві та перспективи формування моделі цілісного навчання організації.

Ключові слова: *управління знаннями, розумна організація, цілісне навчання.*

Рассматриваются основные вопросы внедрения концепции "разумной организации" на отечественном промышленном предприятии и перспективы формирования модели целостного обучения организации.

Ключевые слова: *управление знаниями, разумная организация, целостное обучения.*

The main issues of introducing the concept of "smart organizations" in the domestic industrial enterprise and the prospects of forming a model of holistic learning organization.

Keywords: *knowledge management, intelligent organization, holistic learning.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвиток вітчизняних промислових підприємств стає все більшою мірою залежним від ефективного використання інноваційних підходів в управлінні знаннями.

Управління знаннями охоплює широкий спектр питань, пов'язаних водночас як із інтелектуальними здібностями окремих працівників, так і з різноманітною інформацією, яку працівники використовують під час своєї